

חולין לו, ב), ויתכן שדי בייחוד המים לכך עוד קודם שהשתמשו בהם בפועל (מקדש דוד קדשים לז, ב, בדעת תוס' שם, וראה עוד בבאורנו להלן ז, א ד"ה גופא, בגדר 'משקי בי מטבחיא' ומשקי בי מדבחיא).

קרי כאן והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל, שמשמעות הפסוק שכל דבר טמא מטמא קדשים, וקשה על שמואל שאמר שמשקים טמאים ואין מטמאים קדשים (רש"י), ובהכרח כוונת שמואל לומר שמשקים לא מטמאים אפילו קדשים, שהרי דבריו נאמרו אודות ההיתר של 'משקי בית מטבחיא' שנתקן משום הפסד קדשים (ראש יוסף). והטעם שלא הקשו קושיא זו על רבי מאיר שאמר [בברייתא לעיל] שמשקים טמאים ואין מטמאים, משום שניתן לפרש שלא אמר כן אלא בחולין ולא בקדשים [ואמנם מדברי רבי ירמיה (לעיל טו, ב) מוכח שסובר שלפי רבי מאיר גם קדשים לא נטמאים, אך אין הוכחה לכך מדברי רבי מאיר עצמו] [תוס' רא"ש].

והטעם שלא הקשו קושיא זו על דעת הסוברים (לעיל יד, א) שאין אוכל מטמא אוכל אפילו בקדשים, משום שהם דרשו כן מפסוק, ואין להקשות עליהם ממשמעות הפסוק המובא כאן, ודוקא על שמואל שטירה את המשקים רק משום שלא מצא פסוק שהם מטמאים, ניתן להקשות ממשמעות הפסוק כאן שקדשים כן נטמאים (צ"ח אות עד, וראה מנחת שלמה שישב בדרך דומה את שיטת רש"י להלן [לג, ב ד"ה בכביצה] שאוכל פחות מכביצה מקבל טומאה ואינו מטמא).

וחד במחוברין, שהאוכלים נכנסו לתוך מים מחוברים והוכשרו ביציאתם מהמים, אבל אם נגעה טומאה באוכלים בעודם במים לא נטמאו, שאין ההכשר מועיל בעוד האוכלים במים מחוברים (תוס' ד"ה חוד), ואלמלא הפסוק שמועיל הכשר במחוברים, לא היה די בכך שלאחר יציאת האוכלים מהמים עדיין טופחים עליהם מים שהפכו כבר לתלושים, משום שהמים צריכים להיות ראויים להכשיר בזמן שהם מכשירים את האוכל, ולכן אילו היו נופלים האוכלים לתוך מים שאין ראויים להכשיר, לא היו יכולים מים אלו להכשירם גם לאחר שנעשו ראויים להכשיר (תוס' חולין לא, ב ד"ה ופירות, ע"פ מקדש דוד טהרות מג, ט). ויש סוברים, שגם בעוד האוכלים במים הם נעשים מוכשרים לקבל טומאה (ראה רש"י חולין טז, א ד"ה לענין, ודבר שמואל כאן בדעתו).

דאי אשמעינן בתלושין משום דאחשבינהו, שהואיל ומילאם בכלים, גילה בדעתו שהוא צריך להם (רש"י), ודוקא באופן שמילאם בכלים, אבל מים שהוכנסו לכלים שלא מדעת הבעלים, לא היו מכשירים לפי הוה אמינא זו (מנחת שלמה).

אכל תלושין אימא לא. אכן לדעת שמואל שהכתוב 'יטמא' נאמר על טומאת משקים ולא על הכשר, נמצא שאין לנו אלא פסוק אחד להכשר, ולדעתו רק מים מחוברים מכשירים מדאורייתא ולא מים תלושים (תוס' להלן כ, א ד"ה ובשעת, וראה רש"י ד"ה אלא תוס' להלן שם ד"ה לא, שמדרבנן מים תלושים מכשירים גם לדעת הסוברים שאינם מכשירים מדאורייתא). מאידך, יש סוברים שגם לדעת שמואל מים מכשירים מדאורייתא בין מחוברים ובין תלושים (מהר"ם חלאווה; ראה רמב"ם טומאת אוכלין ב, ח ופני יהושע להלן כ, ב בדעתו), שלדעתו אין לחלק בין תלושים למחוברים [ושניהם נלמדים מפסוק אחד], כיון שלא נזכר במפורש חילוק ביניהם בפסוק (מהר"ם חלאווה; ליקוטי הלכות [לחפץ חיים] כאן בדעת הרמב"ם).

ספק משקין. הקדמה: המשקים המקבלים טומאה הם שבעת המשקים שמנו חכמים (מכשירין ו, ד) לענין הכשר לקבלת טומאה [-יין, דבש, שמן, חלב, טל, דם, מים], אבל שאר משקים אין מקבלים טומאה כלל (רמב"ם טומאת אוכלין א, ד). ויש סוברים, שגם שאר המשקים מקבלים טומאה (ראב"ד שם), וראה ספר המפתח שם, אם כוונת הראב"ד לטומאת משקים או לטומאת אוכלים).

ליטמא טמא, כיון שלדעת רבי מאיר משקים נטמאים מהתורה, וספק דאורייתא לחומרא (רש"י), וכפי הכללים הרגילים של ספק טומאה דאורייתא, שברשות היחיד טמא אם אירע על ידי אדם שיש בו דעת לישאל (ראה תוס' י"ד כאן ואלה רבא טהרות ד, ט, ושיעורי רבי גרשון בדעתם). ויש מפרשים, שלדעת רבי מאיר החמירו במשקים שיהיה ספקם טמא בכל אופן, גם ברשות הרבים וגם אם אירע על ידי מי שאין בו דעת לישאל, וכמו שמצינו במקומות נוספים שהחמירו חכמים בדין משקים (מנחת שלמה וממגד גרש ירחים [לגרי"ג אדלשטיין], ע"פ לשון רש"י. וכעין זה במקדש דוד טהרות ז, מו, ז, בדעת הרמב"ם). [והיינו לענין טומאת המשקים עצמם, אבל כשהמשקים מטמאים אחרים, לדעת הסוברים להלן בסוגיא שמשקים מטמאים אחרים, דינם ככל ספק טומאה, שהוא טמא רק ברשות היחיד ועל ידי מי שיש בו דעת לישאל (ראה רש"י להלן ד"ה לכל וד"ה רבי יוסי)].

לטמא אחרים טהור - שמשקה טמא אינו מטמא מספק, כגון כאשר ספק אם נגע בדבר אחר, ואפילו ברשות הרבים [שבטומאה דאורייתא ספקה טמא כמבואר לעיל], שספק דרבנן לקולא (רש"י, ע"פ משנה טהרות ד, ט, וראה הכלל בזה בשערי דעת ח"א עמ' תכא). אכן, באופן שהספק היה על המשקה עצמו אם נטמא והוכרע הספק לטומאה משום ש'ספק משקים ליטמא', הרי הוא מטמא גם אחרים [ולכן הוצרך רש"י (ע"פ המשנה שם) לתת דוגמה חדשה להלכה של 'לטמא אחרים טהור' באופן שהמשקה ודאי טמא, ולא המשיך באותו אופן של הרישא, שאותם משקים שספק נטמאו חזרו ונגעו באחרים] (פני יהושע).

רבי יהודה אומר לכל טמא, ססובר רבי יהודה שמשקים מטמאים מהתורה אפילו כלים (רש"י), שכך היא גזירת הכתוב, למרות שאוכלים או אדם שהם ראשון לטומאה אינם מטמאים כלים (ממגד גרש ירחים [לגרי"ג אדלשטיין]).

רבי יוסי ורבי שמעון אומרים לאוכלין טמאין לכלים טהורין, שלדעתם משקים מטמאים אוכלים במגע מדאורייתא ולכן ספיקו להחמיר, אבל כלים אין מטמאים אלא מדרבנן ולכן ספיקו להקל (רש"י). ויש שפירשו 'לאוכלין טמאין' היינו שלש עיסה במשקה שהוא ספק טמא, שהעיסה טמאה כיון שהמשקה המסופק בתוכה, אבל בטומאת גגע מודה רבי יוסי שספק משקים אין מטמאים משקים אחרים (רא"ש טהרות ד, ז).

משקין בית מטבחיא - דם ומים שנמצאים במקום הנקרא 'בית המטבחיא' [-מקום שחיטת הקרבנות, הפשטתם והדחתם, בצפונו של המזבח החיצון (מדות ג, ה ופי' הרא"ש שם)], או בשאר המקומות בעזרה (ראה רש"י ורמב"ם טומאת אוכלין י, טז), שמדרבנן הקלו בהם (כמבואר בגמ' כאן) [ויש אומרים, שהקולא בהם הלכה למשה מסיני (דעת רב פפא להלן יז, ב ורמב"ם שם)]. והמים שנכללים בדיון זה הם המים שמשמשים בהם להדחת בשר הקרבנות (רש"י